

Gospodarsko stanje hrvatskog graditeljstva

Petar Đukan, Saša Đukan

Ključne riječi

gospodarstvo,
graditeljstvo,
stambena izgradnja,
građevinske tvrtke,
ocjena ponuda,
prognoza za 2002.

Key words

economy,
construction industry,
housing construction,
construction companies,
bid evaluation,
2002 forecast

Mots clés

économie,
génie civil,
construction des
logements, sociétés de
génie civil,
évaluation des offres,
pronostic pour 2002

Ключевые слова

хозяйство,
строительство,
жилищное
строительство,
строительные фирмы,
оценка предложений,
прогноз на 2002 год

Schlüsselworte:

Wirtschaft,
Bauwesen,
Wohnungsbau,
Baufirmen,
Angebotsbewertung,
Vorhersage für 2002.

P. Đukan, S. Đukan

Stručni rad

Gospodarsko stanje hrvatskog graditeljstva

U radu se ukratko opisuje stanje hrvatskog gospodarstva. Zatim se na bazi podataka analizira stanje u građevinarstvu.. Prikazuju se kretanja u stambenoj izgradnji i građevinskim tvrtkama, iznose podaci o nastupu u inozemstvu te stajališta autora o valorizaciji ponuda i predlaže povoljniji tretman domaćih graditelja. Navode se predviđanja o kretanju građevinarstva u 2002. godini, a u zaključcima se predlaže što bi trebalo poduzeti za poboljšanje sadašnjeg nepovoljnog stanja.

P. Đukan, S. Đukan

Professional paper

Current economic standing of Croatian construction industry

The current standing of Croatian economy is briefly described. Then the current situation in construction industry is analyzed based on available information. Current trends in housing construction and construction companies are presented, and the information on operations in other countries is given. The bid evaluation practices are analyzed and commented on, and a more favorable treatment of domestic bidders is proposed. Construction industry forecasts for 2002 are given, and measures to be undertaken in order to improve the current unfavorable situation are proposed.

P. Đukan, S. Đukan

Ouvrage professionnel

L'état économique du génie civil croate

L'article donne un bref aperçu de l'économie croate, pour passer ensuite à l'analyse de l'état dans lequel se trouve le génie civil. On présente les tendances dans la construction des logements et dans les sociétés de génie civil, ainsi que les données sur leur intervention à l'étranger. On donne également les points de vue des auteurs relatifs à la valorisation des soumissions et on propose un traitement plus favorables des constructeurs nationaux. On indique les prévisions des tendances dans le génie civil en 2002. En conclusion, on propose les mesures à prendre pour améliorer l'état actuel peu favorable.

П. Джуқан, С. Джуқан

Отраслевая работа

Экономическое состояние хорватского строительства

В работе вкратце описывается состояние хорватского хозяйства. Затем на базе данных анализируется состояние в строительстве. Показываются движения в жилищном строительстве и в строительных фирмах, выносятся данные о выступлении за границей, а также точки зрения авторов о валоризации предложений и предлагается более благоприятный подход к отечественным строителям. Приводятся предвидения о движении строительства в 2002 году, а в заключении предлагается что необходимо предпринять для улучшения сегодняшнего неблагоприятного состояния.

P. Đukan, S. Đukan

Fachbericht

Wirtschaftlicher Zustand des kroatischen Bauwesens

Im Artikel wird in Kürze der Zustand des kroatischen Bauwesens beschrieben. Danach wird an einer Databasis der Zustand im Bauwesen analysiert. Dargestellt sind die Vorkommen im Wohnungsbau und in Baufirmen ; angeführt sind Angaben über den Auftritt im Ausland und Standpunkte der Verfasser über die Angebotsbewertung, wobei für die einheimischen Bauleute ein günstigeres Treatment vorgeschlagen wird. Angeführt sind Voraussichten über die Begebnisse im Bauwesen im Jahr 2002., und in den Schlüssen wird vorgeschlagen was man unternehmen sollte um den jetzigen ungünstigen Zustand zu verbessern.

Autori: Prof. dr. sc. **Petar Đukan**, dipl. ing. građ., Institut građevinarstva Hrvatske, Zagreb, Janka Rakuše 1.;
mr. sc. **Saša Đukan**, dipl. ing. građ. Konstruktor inženjering, Vrbik, Kninski trg 14

1 Uvod

Obično se na skupovima građevinara obrađuje tema o položaju i stanju građevinarstva kao gospodarske grane o kojoj se podnose referati i raspravlja. Posebno se to odnosi na već tradicionalne sabore hrvatskih graditelja, od kojih je prvi održan u jesen 1993., a treći u proljeće 2000. U ovom je prikazu kratka rekapitulacija stanja i kretanja u građevinarstvu, povezano s položajem čitavog gospodarstva. Zatim će se opisati trenutno stanje i predviđanja za neposrednu budućnost (uglavnom 2002.). Pregled stanja u razdoblju od desetak godina neće biti cjelovit nego će se pokazati osnovni podaci koji su karakteristični za kretanje gospodarstva kao cjeline i posebno građevinarstva.

2 Stanja u građevinarstvu krajem 2001. i početkom 2002. godine

2.1 Neki opći pokazatelji stanja u gospodarstvu i građevinarstvu

Stanje u građevinarstvu usko je povezano sa stanjem cijelog gospodarstva, pa da bi se bolje shvatilo stanje u građevinarstvu prikazat će se prvo podaci o kretanju domaćeg proizvoda od 1990. do 2001. (tablica 1.) što je ilustrirano i na slici 1.

Slika 1. Kretanje bruto društvenog dohotka u Hrvatskoj u razdoblju 1990.-2001.

U kretanju bruto nacionalnog dohotka (BND) može se zapaziti veliki pad u 1992. da bi iza toga rastao i postao konstantan u razdoblju 1996.-2001. i došao na razinu od oko 80% u odnosu prema 1990.

Tablica 1. Kretanje bruto nacionalnog dohotka u razdoblju 1990.-2001. [1]

Bruto nac. dohodak	1990.	1991.	1992.	1993.	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.*	2001.**
BND mild US\$	24,8	18,2	10,2	10,9	14,6	18,8	19,8	20,1	21,6	20,0	19,0	19,5
BND per capita 1000 US\$	5,2	4,0	2,3	2,3	3,1	4,0	4,4	4,4	4,8	4,4	4,4	4,4

* Privremeni podaci ** Procjena autora

Zanimljivi su i podaci iz tablice 2. u kojoj su prikazana gospodarska kretanja iz godine u godinu od 1996. do 2001. prema raznim parametrima. Daju se odnosi od 1997. prema 1996. do 2001. prema 2000.

Tablica 2. Osnovna gospodarska kretanja u Hrvatskoj u razdoblju 1996.-2001.

Parametar	Odnosi gospodarskih kretanja u %				
	97/96	98/97	99/98	00/99	01/00
Industrijska proizvodnja	106,8	103,7	98,6	101,7	106,0
Zaposleni	98,3	100,3	98,8	99,5	98,3
Ukupni broj nezaposlenih	106,4	103,6	111,9	111,2	106,2
Cijene na malo	103,6	105,7	104,2	106,2	104,9
Troškovi života	104,1	106,4	103,5	105,3	104,8
Realne netto plaće	112,3	106,0	110,1	103,4	101,9
Izvoz (u US\$)	92,4	108,9	94,2	102,0	103,5
Uvoz (u US\$)	116,9	92,1	92,8	101,4	117,5
Uvoz kapitalnih dobara				103,3	120,5

Za ilustraciju stanja u gospodarstvu važni su podaci o broju zaposlenih, nezaposlenih i umirovljenika, što je prikazano u tablici 3.

Tablica 3 Pregled stanja zaposlenosti u Hrvatskoj[1]

Mj./god.	Zaposleno	Nezap.	Umirov.	Nezap. prema zaposl. u %
I./2001.	1.534.000	386.000		20,1 %
IV./2001.	1.534.000	383.000		19,9 %
VII./2001.	1.460.000	368.000		20,1 %
X./2001.	1.460.000	384.000	982.000	20,8 %
I./2002.	1.430.000	411.000	985.000	22,3 %

Za ocjenu dugoročne pozicije građevinarstva i prognozu kretanja te grane najbolji je pokazatelj udio investicija i udjela ukupne vrijednosti građevinskih radova u bruto nacionalnom dohotku. Ti su pokazatelji prikazani u tablici 4.

Tablica 4. Udio građevinskih radova u BND, broj zaposlenih (Hrvatska) [1]

Godina	Vrijednost radova 10 ⁶ DEM	Udio u BND [%]	Broj zaposlenih u pravnim subjektima	Broj zaposlenih u građevinarstvu	Odnos zaposlenih [%]	Br. proizvodnih radnika
1990.	3.273	5,4	1.568.000	118.700	7,6	61.350
1991.	1.679	4,8	1.432.000	98.800	6,9	48.130
1992.	1.051	3,6	1.261.000	76.200	6,0	30.980
1993.	837	3,4	1.238.000	66.300	5,3	26.440
1994.	1.036	3,5	1.211.000	59.000	4,9	24.590
1995.	1.209	4,7	1.196.000	59.000	4,9	23.690
1996.	1.819	5,5	1.163.900	61.500	5,3	25.040
1997.	2.459	6,0	971.740	67.200	6,9	29.510
1998.	2.554	6,2	1.071.000	71.700	6,7	31.120
1999.	2.700	6,4	1.015.630	67.540	6,7	29.820
2000.	2.430*	5,8	1.053.260	65.200	6,2	28.710
2001.	2.600*	6,0	1.034.000	63.600	6,1	

U razmatranom razdoblju udio građevinskih radova veoma je nizak, niži od udjela građevinarstva u europskim zemljama sličnog okruženja i upozorava na nizak tempo obnove i razvitka. Iz tablice 4. vidljiva je tendencija pada, nakon laganog porasta u 1995.–1997. godini uzrokovanog utjecajem kapitalnih ulaganja države u proces intenzivne obnove u ratom zahvaćenim područjima.

Uz podatke u tablici 4. treba istaknuti da je u zemljama u tranziciji prosječni udio građevinarstva u BND 14,9% i broj zaposlenih u građevinarstvu 14,6%. Prema [7] udio građevinskih radova u BND 1997. godine bio je: u SAD-u 8,9%, u zemljama EU 10,3%, u Japanu 13,7%, dok je u Istočnoj Njemačkoj u razdoblju od 1991. do 1998. bio 31,1%.

Dijagram na slici 2. zorno prikazuje kretanje obujma građevinskih radova u Hrvatskoj u razdoblju 1999.–2001.

pri čemu se uspoređuje sa stanjem iz 1995. koja je uzeta s indeksom 100%. Uočava se da je građevinarstvo u prvom dijelu 2001. godine stagniralo, a u drugom je dijelu došlo do određenog oporavka tako da se u cijeloj godini bilježi rast. Taj je rast u odnosu prema 2000. godini bio 3,1% [2].

Kada se analizira stanje građevinarstva važna je činjenica struktura vrijednosti izvršenih radova. Prema višegodišnjim statističkim podacima u strukturi izvršenih radova s otprilike 20% sudjeluju objekti niskogradnje (hidrograđevni i prometni objekti), s oko 60% objekti visokogradnje (industrijski i poljoprivredni objekti, objekti u privrednim i neprivrednim djelatnostima), a ostali s približno 20%. U prošloj i ovoj godini ti se postoci ponešto mijenjaju zbog intenziviranja radova na izgradnji cestovne infrastrukture, tako da visokogradnja danas sudjeluje s oko 50% u strukturi vrijednosti izvršenih radova.

Slika 2. Kretanje fizičkog obujma građevinskih radova u Hrvatskoj 1999.-2001. [1]

2.2 Stambena izgradnja

Kako je stambena izgradnja važan indikator stanja visokogradnje, u tablici 5. prikazan je broj izgrađenih stanova. Evidentan je veliki pad ukupnog broja izgrađenih stanova po godinama u cijelom prošlom desetljeću u odnosu na prosjek 1981.–1989., no daleko je veći pad broja izgrađenih stanova u ostalim oblicima vlasništva u kojem se obuhvaćaju stanovi za tržište i poznate kupce, a koji su zapravo bitan pokazatelj stanja građevinskog gospodarstva.

Tablica 5. Pregled broja izgrađenih stanova

Godina	Broj izgrađenih stanova	Indeks u odnosu prema prosjeku '81-89
1981./89.	22.300	100
1990.	18.596	62,9
1991.	12.623	75,8
1992.	7.767	58,3
1993.	8.343	22,3
1994.	9.710	19,1
1995.	7.359	26,5
1996.	4.995	22,4
1997.	3.233	14,5
1998.	3320	14,9
1999.	3140	14,1
2000.	2.747	12,3
2001.	3.220 *	14,4

*procjena prema broju dovršenih stanova I.-IX. 2001.

Iz tablice 5. vidi se kako je u razdoblju 1990. do 2001. broj izgrađenih stanova u Hrvatskoj padao, a znakovit je nagli skok tog pada (od 22–14%) u godini uvođenja PDV-a. U 2000. godini dovršeno je samo 173.000 m² stambenog prostora, a istodobno je na kraju te godine bilo 5.308 nezavršenih stanova. Ukupni stambeni fond Republike Hrvatske kreće se oko 1.650.000 stanova, a od toga otprilike 950.000 stanova u gradskim naseljima, u kojima se i javlja manjak broja stambenih jedinica zbog učestale migracije stanovništva iz ruralnih područja prema gradovima, a što potkrepljuje i sama činjenica da približno 50.000 ljudi u Zagrebu živi u podstanarskom odnosu.

Zanimljivo je da je u prvih 6 mjeseci 2001. godine završeno 1705 stanova, a u istom razdoblju prodana su 503 stana (262 u Zagrebu i 241 u ostalim dijelovima Hrvatske).

2.3 Struktura građevinskih tvrtki

Struktura građevinskih poduzeća bitno je promijenjena u posljednjim godinama, od velikih i financijski i kadrovski jakih tvrtki do malih. U 1989. godini 626 građevinskih poduzeća prosječno je zapošljavalo 145 djelatnika, a u 2001. godini 11.762 registrirane građevinske

tvrtke (od toga 6.157 aktivnih) imalo je 62.800 zaposlenih ili prosječno 5,4 (10,2 po aktivnoj građevinskoj tvrtki). Ako se tome doda 9.432 građevinskih obrta s 24.440 zaposlenih, dolazi se do 5,6 zaposlenih po aktivnoj tvrtki. Upravo to slabljenje financijske moći građevinskih poduzeća dovelo je do promjene u ponudi stanova, a posebno je to povezano sa sigurnošću kupaca pri ugovaranju stanova u gradnji.

Navedeni su podaci o stanju kakvo je sada. Međutim, može se očekivati da će se to stanje uskoro bitno promijeniti, kad se provedu odredbe Zakona o trgovačkim društvima, prema kojima će doći do revizije registriranih tvrtki, tako da će biti likvidirane tvrtke s nedostatnim kapitalom i one koje su neaktivne pa će biti i brisane iz registra. Procjenjuje se da će se broj tvrtki smanjiti za oko 30%.

2.4 Hrvatski građevinari u inozemstvu

Za ocjenu stanja i tehnološke razvijenosti hrvatskog graditeljstva važni su podaci o našim graditeljima na međunarodnom tržištu i uspješnost u nadmetanju u međunarodnoj konkurenciji. Građevinarstvo je bilo važna izvozna grana u godinama prije rata. Naši su građevinari izvodili radove u Europi, Aziji i Africi 1990. godine u vrijednosti oko 320 mil. US\$. Potom se gotovo cjelokupan izvoz orijentirao na njemačko tržište, a vrijednost izvedenih radova je od 1993. godine u padu. To smanjenje vrijednosti radova prati i znatno smanjenje broja radnika iz Hrvatske na inozemnim gradilištima (tablica 6.).

Tablica 6. Izvršeni radovi i broj zaposlenih u inozemstvu u US\$ [1, 6]

Godina	Izvršeni radovi u inozemstvu	Prosječan br. zaposlenih u inozemstvu	Vrijednost radova po zaposlenom
1993.	275.028	4.539	60.592
1995.	206.752	3.334	62.013
1997.	181.368	3.503	51.775
I.-IX. 2000.	130.874	3.377	
2000.	180.775	3.435	52.627
I.-IX. 2001.	138.524	3.547	

Važna odrednica budućeg razvitka graditeljstva i ekspanzije na međunarodno tržište svakako je unapređivanje tehnološke razvijenosti i prilagodba zapadnoeuropskim standardima, poput onih za kvalitetu ISO 9000. Sve brža dinamika i sve jači intenzitet globalizacije i internacionalizacije ubrzava proces mijenjanja i prilagođavanja gospodarskih struktura na svim razinama. Težnji ulaska Hrvatske u krug zemalja članica EU, čime se otvara najveće jedinstveno tržište na svijetu, svakako mora prethoditi korjenita promjena i organizacije tehnoloških

Tablica 7. Struktura izdataka poduzetnika – trgovačkih društava [1]

u mil. kuna

Vrste izdataka		1999.	Struktura [%]	2000.	Struktura [%]	Indeksi 1999./2000.
1.	Ukupno	363 875	100,0	398 292	100,0	109,5
2.	Materijal, roba i usluge	225 589	62,0	244 947	61,5	108,6
3.	Kamate, osiguranje i sl.	4 137	1,1	3 084	0,8	74,5
4.	Ostali izdaci za javnu potrošnju ¹⁾	19 203	5,3	18 561	4,7	96,7
5.	Neto plaće	18 823	5,2	20 306	5,1	107,9
6.	Naknade stanovništvu za rad i sl.	7 555	2,1	6 948	1,7	92,0
7.	Porez na dodanu vrijednost	17 213	4,7	17 855	4,5	103,7
8.	Povrat zajmova i pozajmica	10 682	2,9	11 042	2,8	103,4
9.	Plasmani vlastitih sredstava	3 938	1,1	5 348	1,3	135,8
10.	Ostali izdaci	56 735	15,6	70 201	17,6	123,7

¹⁾Porez na dobit, prirezi i doprinosi na dohodak na ostala primanja od fizičkih osoba i dr.; doprinosi iz plaća i na plaće; porezi i prirezi na dohodak iz plaća

procesa i organizacije poslovanja u cjelini, u skladu s načelima poznate programske orijentacije koju je izradila Europska komisija pod naslovom "Agenda 2000". Jedna od osnovnih postavki tog dokumenta kaže da je s ekonomskog stajališta preduvjet za članstvo postojanje tržišnog gospodarstva sposobnog da se nosi s pritiscima konkurencije i tržišnim snagama unutar Unije. Za Hrvatsku je ključno pitanje imaju li njene tvrtke neophodnu sposobnost prilagodbe i pogoduje li njihovo okruženje daljnjoj prilagodbi. Kvalitetnom izradom i kasnije striktnom provedbom buduće Strategije razvitka Republike Hrvatske moraju se stvoriti preduvjeti za pozitivan odgovor na takvo pitanje.

2.5 Odabir ponuda i odnos prema domaćim ponuditeljima

Novom Zakonu o nabavi nedostaju podzakonski akti kojima bi trebalo regulirati utvrđivanje kriterija izbora i određivanje njihove vrijednosti te ekonomski najpovoljnije ponude, koja svakako ne bi morala biti najjeftinija. Za to je najbolji primjer uputa ministra graditeljstva Velike Britanije B. Wilsona [2] u kojoj stoji da pri procjenjivanju pristiglih ponuda treba favorizirati najpovoljniju (*Best Value*), a ne najjeftiniju (*Lowest Cost*). Prema podacima Sveučilišta u Bathu u kojima se iznose rezultati analize uzorka od 60 kompletiranih projekata vrijednosti 1.000.000 £. zamke najjeftinijih ponuda su u prekoračenju ugovornog iznosa (75%) i produljenju roka (66%).

Treba omogućiti kvalitetniji rad povjerenstava za nabavu i omogućiti pravilnu ocjenu pristiglih ponuda te dopustiti eliminaciju neozbiljnih ili nelojalnih ponuda, a odabirom najpovoljnije ponude znatno bi se smanjio rizik projekta. Prema podacima Svjetske banke i iskustvu spe-

cijaliziranih stručnih tvrtki, građevinski projekti su u svijetu podložni znatnim odstupanjima i prekoračenjima troškova i vremena. Odstupanja su veća od 40% početne vrijednosti na svakom šestom projektu, što se najviše pripisuje lošem upravljanju projektom i zanemarivanju mogućih pojava rizika, u čemu je i loš odabir izvođača.

Pri definiranju kriterija u nas bi svakako trebalo štititi domaćeg graditelja, barem u onim slučajevima kad se projekt financira iz proračuna. Kako se vidi iz tablice 7., u strukturi ukupnog prihoda poduzetnika (građevinskih tvrtki) 80% izdataka su plaćanja materijala, robe, usluga i ostalog, što je za građevinarstvo 95% domaća proizvodnja.

Može se dakle tvrditi da najmanje 50% ustupljenih radova odabrani domaći izvođač odmah vraća u državni proračun i fondove, a ostalih 50%, u kojima su najveći dio neto plaće, izravno utječe na rast nacionalnog gospodarstva.

2.6 Prognoze za 2002. godinu

Prema procjeni glavnog ekonomista Zagrebačke banke [2] u 2002. godini građevinarstvo bi trebalo imati rast od 4,2% u odnosu prema 2001. godini. S obzirom na proračunske projekcije planirano je iz proračuna i paraproračunskih fondova ukupno utrošiti u kapitalna ulaganja, odnosno građevinske radove kako slijedi:

A. Proračun Republike Hrvatske (u milijunima kuna)

Stavka 42	1.919	
421 Građevinski radovi	1.128	1.128
422 Oprema	531	
423 Prijevozna sredstva	43	
425 Nematerijalna roba	217	
Stavka 3842	332	

B. Fond za razvoj i zapošljavanje (u milijunima kuna)		
Stavka 42	333	
421 Građevinski radovi	254	254
422 Oprema	54	
423 Prijevozna sredstva	1	
425 Nematerijalna roba	24	
Stavka 382 Kapitalne donacije	411	411
C. Fond za regionalni razvoj (u milijunima kuna)		
Stavka 42	100	100
Stavka 382	166	166
D. Hrvatske vode (u milijunima kuna)		
Ukupno	763	763

Ukupno građevinski radovi 3. 154.000.000 kuna

U navedene radove nisu uključeni radovi koje financiraju Hrvatske autoceste i Hrvatske ceste.

Uz navedena sredstva planirana u proračunu Republike Hrvatske i navedenim fondovima (i Hrvatskim vodama) bit će utrošena dodatna sredstva iz Programa proširene obnove u 2002. godini od 900 milijuna kuna, a na program POS, koji je planiran u fondu za razvoj sa 131 milijun kuna vezat će se drugi izvori (banke, građani) koji se procjenjuju na 400 milijuna kuna. Na taj način može se procijeniti da će tijekom 2002. godine na građevinarstvo biti utrošeno 4,5 milijardi kuna.

Proračunski i paraproračunski izvori, kako je to pokazano u radu [4], daju približno 50–60% vrijednosti građevinskih radova u istoj godini, pa je realno očekivati da će rast građevinske aktivnosti u visokogradnji doseći prognoziranih 4,2%. Uzevši u obzir povećani programirani opseg u cestogradnji tijekom 2002. godine, prognoze bi mogle biti optimističnije jer se procjenjuje da će domaći izvođači realizirati radove u vrijednosti od 2,5 do 3 milijarde kuna.

3. Zaključak

Prema iznesenim podacima i analizama stanje u cijelom gospodarstvu, a i u graditeljstvu, nije dobro iako postoje nagovještaji da bi 2002. u građevinarstvu moglo doći do poboljšanja. Za stvaranje povoljnijih izgleda graditeljstva trebalo bi:

- Ubrzati donošenje suvremene regulative, tehničkih propisa i norma, usklađenih s državama članicama EU posebno onima iz našega srednjoeuropskog okruženja.
- Sustavnim mjerama poticati izvozne aktivnosti građevinarstva. To se posebno odnosi na neophodnu financijsku potporu, političku i diplomatsku podršku države na rješavanju problema (najčešće naplata i dr.). Između

ostalog trebalo bi u pregovorima s Njemačkom povećati kontingent radnih dozvola, posebno za visokogradnju.

- Za urednu provedbu Zakona o javnoj nabavi potrebno je donijeti provedbene propise o postupku nabave robe, usluga i ustupanju radova te propise o licenciranju izvođača, te ih međusobno uskladiti, kako bi se otvorio put zdravoj konkurenciji, a onemogućilo da objektivno nesposobni sudjeluju u nadmetanju. Iste bi odredbe morale vrijediti čak i za nominirane proizvođače kako bi se izbjeglo da velike strane tvrtke nerazumno niskim cijenama dobivaju posao za preprodaju, umjesto da rade vlastitim resursima i vlastitim *know-how* koji im je poslužio za dobivanje posla.
- Težiti da razvojna komponenta Proračuna RH bude značajnija i programski stvoriti pretpostavke da udio građevinarstva u BDP barem srednjoročno bude iznad 8% (bolje bi bilo 10%).
- Očito je da trajna politika smanjenja investicija ne može dovesti Hrvatsku na razinu razvijenosti Europe. Niska razina investiranja ponajprije pogađa građevinarstvo koje je zbog svih problema u proteklom desetljeću istrošilo sve unutarnje rezerve, ali ako se računa na višestruke učinke građevinarstva, to utječe na ukupan rast i zaposlenost cijelog gospodarstva.
- Izraditi višegodišnju strategiju razvoja infrastrukturnih objekata i ulaganja javnih poduzeća i velikih tvrtki u vlasništvu Republike Hrvatske (HEP, HAC, HC, HV, INA, HT i dr.).
- Na taj bi način građevinari mogli dugoročnu politiku razvoja jasnije modelirati. Nastojati da se zadrži izvorno financiranje Hrvatskih cesta i Hrvatskih autocesta te omogućiti da i Hrvatske vode imaju izvorne prihode.
- Definirati dugogodišnju strategiju stambene izgradnje, koja bi obuhvatila mjere prihvatljivog financiranja, pojednostavljenja upravnog postupka, uređenja građevinskog zemljišta i financiranja tehničko–urbanističke infrastrukture, kao što je uobičajeno u razvijenim državama članicama EU, posebno onima iz našeg srednjoeuropskog okruženja, te smanjenja opterećenja novih kupaca, naročito za mlade i za prvi stan. U tom smislu svakako valja podržati Vladin program državno poticane stanogradnje.
- Makroekonomskom politikom, mjerama i odredbama ustupanja radova (pogotovu kad se financiraju javnim sredstvima), fiskalnom politikom i mjerama za promptno plaćanje proračunskih i drugih naručitelja treba poticati i zaštititi domaće građevinarstvo.

Navedene mjere su u nadležnosti državnih tijela pa bi te prijedloge o njihovom poduzimanju i provođenju trebalo tamo i uputiti.

Osim onog što je usmjereno prema državi, trebalo bi se unutar građevinarstva založiti za promjene organizacije, upravljanja i dr.

LITERATURA

- [1] Statistički zavod Republike Hrvatske: *Mjesečna izvješća, Godišnjaci*
- [2] Miljenović, Ž.: *Croatian Economic Forecast*, Zagrebačka banka, Zagreb, siječanj 2001. siječanj i 2002.
- [3] Đukan, P.: *Javne investicije kao poticaj postgospodarskog preporoda*, Sabor hrvatskih graditelja, Zbornik radova str. 15.-37., Crikvenica, 1993. godine
- [4] Đukan, P.: *Strategija preporoda graditeljstva*, Sabor hrvatskih graditelja '96, Zbornik radova str. 25.-40., Cavtat, 1996. godine
- [5] Đukan, P., Đukan, S.: *Stanje i perspektive građevinarstva*, Sabor hrvatskih graditelja 2000, Zbornik radova str. 209.-223., Cavtat 2000.
- [6] Kalogjera, D.: *Graditeljstvo u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj*, Sabor hrvatskih graditelja 2000., Zbornik radova , Cavtat 2000. str. 237.-244.
- [7] *Bauwirtschaft im Zahlen bild 1999.*, Die Deutsche bauindustrie, Berlin ,2000.